

POLITYKA EDUKACYJNA UNII EUROPEJSKIEJ – ZARYS PROBLEMU

Abstract

Educational policy of the European Union – an outline of the problem

The research problem that the text deals with is the education policy of the European Union. The article seeks to answer the question whether the EU has its own education policy, and if so, what is it expressed through. Another group of issues is the relationship between the education policies of the national states and actions undertaken by the EU institutions. Another area of analysis relates to the specific problems and EU policy initiatives in the field of education and training, and relating to: socio-economic changes and the europeanisation processes. The methodological basis is the desk research method, institutional analysis and the content analysis of EU documents/legal acts, as well as the context analysis of such public policies. The article uses the concepts of political science and European studies, as well as the notion of public policy – educational policy. The main conclusion of this research is the realisation that the EU has its own educational policy, which focuses on the socio-political goals and values, as well as on ecological and technological transformation.

Keywords: education policy, European Educational Area

Streszczenie

Problemem badawczym jest polityka edukacyjna Unii Europejskiej. Artykuł szuka odpowiedzi na pytanie, czy UE prowadzi własną politykę edukacyjną, a jeśli tak, to w czym się ona wyraża. Inną grupą zagadnień jest relacja polityki edukacyjnej państw narodowych wobec działań podejmowanych przez instytucje UE. Kolejny obszar analizy odnosi się do problemów szczegółowych i inicjatyw politycznych UE w edukacji i kształceniu, a odnoszących się do przemian społeczno-gospodarczych i procesów europeizacji. Podstawą metodologiczną jest *desk research*, analiza instytucjonalna i zawartości dokumentów/aktów prawnych UE, a także kontekst polityk publicznych. Praca wykorzystuje pojęcia nauk o polityce i studiów europejskich, polityki publicznej – polityki edukacyjnej. Głównym wnioskiem z badań jest stwierdzenie,

że UE prowadzi własną politykę edukacyjną, która koncentruje się na celach i wartościach społeczno-politycznych oraz na transformacji ekologicznej i technologicznej.

Słowa kluczowe: polityka edukacyjna, Europejski Obszar Edukacji

Wprowadzenie

Artykuł skupia się na problematyce polityki edukacyjnej w Unii Europejskiej i stawia sobie za cel udzielenie odpowiedzi, czy i w jaki sposób UE rozwija politykę edukacyjną oraz czy nadal jest ona domeną państw narodowych, czy też w ramach ewolucyjnego procesu przechodzi w kompetencje instytucji unijnych? Drugim celem badań jest określenie tego, w czym wyraża się unijna polityka edukacyjna na poziomie lansowanych wartości społecznych i treści, a także rozwiązań instytucjonalnych. Podstawą metodologiczną badań jest *desk research*, analiza instytucjonalna, śledzenie zawartości ramowych dokumentów i strategii rozwojowych UE, unijnych aktów prawnych i stron internetowych instytucji UE. Dominującym źródłem bieżących informacji były portale odnoszące się do europejskich obszarów: badań, edukacji, zapewniania jakości, rozwoju infrastruktury badawczej. Praca wykorzystuje siatkę pojęciową nauk o polityce i studiów europejskich. Badania nad problematyką Europejskiego Obszaru Edukacji mają charakter rozproszony, ale jednocześnie można wyróżnić trzy jego dominujące nurty. Pierwszy nurt reprezentują naukowcy uniwersyteccy skupiający się na wybranych obszarach, np.: szkolnictwie wyższym i instytucji szkolnictwa wyższego (K. Szewior), sektorze badań i technologii (L. Kwieciński), umiędzynarodowieniu szkolnictwa wyższego (T. Domański) oraz zagranicznych systemach edukacyjnych (Ł. Sułkowski, R. Rybkowski, K. Szewior). Drugi nurt reprezentują zagraniczne/międzynarodowe instytucje badawczo-eksperckie (np. Bildungserver.de, NORRAG, OECD), natomiast trzeci – instytucje UE szczególnie aktywne w European Education Area ze swymi licznymi analizami i raportami powstającymi w wyniku regularnej sprawozdawczości i wyznaczania strategicznych kierunków rozwoju. Nie bez znaczenia dla zakreślenia stanu badań jest rozwój środowiska otwartych: nauki, baz danych itp., co istotnie przyspiesza proces badawczy i zmienia charakter pracy przedstawicieli ujęć instytucjonalnych czy systemowych. W tym zróżnicowanym łądzie, obejmującym przedstawicieli uniwersytetów, think tanków i instytucji międzynarodowych, zauważalne są punkty ciężkości badań, ujęć metodologicznych i krytycznej funkcji nauki. Szczególnie dostrzegalne jest to w powiązaniu z procesami europeizacji i technokratyzacji instytucji unijnych oraz przenoszeniem kompetencji polityk sektorowych z poziomu krajowego na unijny (T. Grosse). I właśnie z tym procesem mamy do czynienia w związku z kształtowaniem się Europejskiego Obszaru Edukacji. To wejście UE w obszar kształcenia dokonuje się zgodnie z logiką procesów integracyjnych (scalanie miniryneków w większe obszary oraz ich integrowanie w obrębie UE) oraz profesjonalizacji/biurokratyzacji zarządzania

politykami sektorowymi. Drugim wymiarem opisywanych zmian jest wskazanie we wnioskach, że działania UE nie zmierzają do jawnego „zabierania kompetencji”, ale do definiowania nowych standardów i celów edukacyjnych (np. cyfrowa i zielona transformacja, narzędzia i metody dydaktyczne), do integrowania edukacji z rynkiem pracy i dostosowania do procesów społecznych (kształcenie ustawiczne, edukacja dla bezpieczeństwa).

Polityka edukacyjna

W klasycznej politologii [Antoszewski, Herbut, 2004]¹ wskazuje się najczęściej kilka ujęć polityki koncentrujących się na działalności instytucji państwowych/publicznych, na ich oddziaływaniu i funkcjach wobec systemu społecznego i jego celów. W zasadzie każdy z ww. elementów polityki zawarty jest w polityce publicznej, która ponadto potrzebuje sfery publicznej i gospodarczej wolnej od bezpośredniej walki politycznej, rozwoju nauk o zarządzaniu i jakości, racjonalności w nauce i praktyce. W polityce europejskiej bardzo dobrze odnajdują się trzy poziomy polityki publicznej B. Guya Petersa, które sprowadzają się do: wyborów programowych, realizacji programów publicznych przez aparat administracyjny i jego otoczenie oraz rezultatów działań publicznych i ich wpływu na otoczenie. Z kolei nowe publiczne zarządzanie dodaje do tychże składowych aktywność instytucji państwa i międzynarodowej (UE), profesjonalizację wyrażoną w menadżeryzmie i ekonomizmie, moderowaniu i antycypowaniu zmian poprzez plany i strategie. Konsensus społeczny powinien służyć spójności łańdów społeczno-ustrojowych, zaś obywatelskości i uspołecznieniu gospodarki czy zrównoważonemu rozwojowi – współdzielenie ról i subsydiarność.

Jak na tym tle wypada polityka europejska? Można założyć, że jest wszystkim powyżej wymienionym, tj. walką o władzę, przedłużeniem ekonomii i partykularnych interesów państw narodowych, technokratyzmem instytucji unijnych. Ale chcąc być sprawiedliwym, należy też wskazać na: subsydiarność, misyjność względem wartości (praw człowieka i demokratycznych standardów, spójności socjoekonomicznej), na kreowanie rozwoju zrównoważonego, zielonej i cyfrowej transformacji. Ich przewodnim motywem jest europeizacja, którą należy rozumieć jako ustalanie czegoś wspólnego, pogłębienie procesów, jako standaryzację i harmonizację (przepisów i norm), jako koordynację i wspólne inwestycje, ramy, współfinansowanie, czerpanie z efektów synergii.

W związku z powyższym rodzi się pytanie, czy i w jakim zakresie mamy do czynienia z europejską polityką edukacyjną lub europeizacją narodowych polityk edukacyjnych, zaś próba odpowiedzi będzie zawarta w kolejnych tezach i ich uzasadnieniu.

---

¹ Ujęcia: formalnoprawne, behawioralne, funkcjonalne, racjonalne, postbehawioralne.

Już w tym miejscu można wskazać (teza pierwsza), że sama treść unijnych dokumentów, systemowo kluczowych, nie daje jednoznacznej odpowiedzi, ponieważ:

1. W *Towards Equity and Inclusion in Higher Education in Europe* [2022] słowo *policy* występuje 139 razy w przeróżnych kontekstach, najczęściej w powiązaniu z takimi słowami jak: priorytety, *background*, koordynacja, dialog, realizacja strategii, sektor, działacze, dokumenty, mapowanie, plan, inicjatywy, interesy, obszar, rozwój, koordynacja, interwencje, wybory, cele, mobilność. Słowo *politics* pojawiło się raz (w bibliografii), *education* – 840, a *educational policy* – 0 (zero);
2. W Rezolucji Rady UE w sprawie strategicznych ram (...) na rzecz europejskiego obszaru edukacji (...) [2021] słowo „polityka” występuje 20 razy, będąc z takimi pojęciami jak: zewnętrzne, sektorowe, społeczne, finansowanie, państwa trzecie, szczeble zarządzania, uczenie się przez całe życie, kształcenie nauczycieli, edukacja cyfrowa, przyczyniając się do wzrostu gospodarczego i społecznego. Natomiast słowo „edukacja” wystąpiło 27 razy w powiązaniu z pojęciami: środowisko, kadra, potrzeby, cele, sukces, instytucja, społeczność, infrastruktura, wybory, mobilność, zasób, koncepcja, infrastruktura.
3. Na oficjalnej stronie Unii Europejskiej odnoszącej się do EEA można przeczytać:
  - o usuwaniu barier w nauce i poprawie dostępu do wysokiej jakości edukacji dla wszystkich;
  - o tym, że edukacja jest podstawą samorealizacji, zdolności do zatrudnienia oraz aktywnego, odpowiedzialnego obywatelstwa, że ma zasadnicze znaczenie dla żywotności europejskich społeczeństw i gospodarek;
  - o tym, że dostęp do edukacji dobrej jakości i sprzyjającej włączeniu społecznemu, do szkoleń i uczenia się przez całe życie jest prawem wszystkich obywateli, zgodnie z Europejskim filarem praw socjalnych;
  - że inicjatywa Europejskiego Obszaru Edukacji pomaga państwom członkowskim Unii Europejskiej współpracować w celu budowania bardziej odpornych i integracyjnych systemów edukacji i szkoleń, tym samym „(...) chcemy, aby do 2025 roku wszyscy w UE mieli dostęp do wysokiej jakości edukacji i szkoleń” [*About the European Education Area Progress...*, 2022].

Teza druga stanowi, że występuje wiele narodowych systemów edukacyjnych oraz modeli polityki edukacyjnej, co jest efektem historycznego rozwoju oraz posiadania na tym polu prymarnych kompetencji państw członkowskich, ale jednocześnie doświadczenia one wielozakresowej europeizacji oznaczającej, że [*Zalecenie Rady...*, 2018; *Improving quality and equity...*; *Inclusive and connected higher education*; *Komunikat Komisji...*, 2017]:

- państwa unijne doznają podobnych wyzwań zewnętrznych i wewnętrznych wpływających na przestrzeń edukacyjną i badawczą, są nimi: rywalizacja wielkich mocarstw i regionów cywilizacyjnych potencjałem ekonomicznym i ludzkim, kapitałem wiedzowym i społecznym (HDI); konkurencyjność gospodarcza i społeczna; odporność na zagrożenia społeczne, niestabilności polityczne i regionalne;
- ma wymiary wewnętrzny i zewnętrzny, gdyż jest oddziaływaniem i włączaniem do współpracy państw członkowskich oraz służy ekspansji UE na zewnątrz poprzez oddziaływanie cywilizacyjne/kulturowe, edukacyjno-badawcze;
- to ustalenie czegoś wspólnego (wartości i celów rozwojowych), wspieranie poprzez edukację pożądaných zmian społecznych (inkluzja społeczna, wielokulturowość i wielojęzyczność, promocja kobiet);
- to działanie za pośrednictwem instytucji unijnych, edukacyjnych w paradygmacie zielonej i digitalnej transformacji (Zielona Stolica Europy, Erasmus, Open to the World); to wspólne inwestycje potęgujące efekt synergii (badań, infrastruktury, narzędzi dydaktycznych i zasobów wiedzy, w nowoczesnym zarządzaniu instytucjami);
- to wzmacnianie szkolnictwa poprzez polityki sektorowe: przemysłową, rynku pracy, wewnętrzną i migracyjną, poprzez instrumenty finansowe, narzędzia zarządzania publicznego (Horyzont, polityki regionalne);
- to scalanie i pogłębianie powiązań narodowych systemów edukacyjnych i badawczo-rozwojowych przy jednoczesnym kreowaniu nowych: Europejski Obszar Szkolnictwa Wyższego, Europejski Obszar Badawczy, systemy zapewniania jakości, kształcenia zawodowego i szkoleń, Europejskie Forum Strategii ds. Infrastruktur Badawczych, inicjatywa Uniwersytety Europejskie; to także pogłębianie procesów kooperacji, partnerstwa i transferu w sferach: badawczej i edukacyjnej, infrastrukturalnej, publikacyjnej, komercjalizacyjnej;
- to kreowanie ram i standardów edukacyjnych, co wyraża ustanowienie pułapów i zakresów merytorycznych dla kwalifikacji – zdefiniowanie kluczowych kompetencji (ogólnych/zawodowych), po uprzedniej standaryzacji poziomów i struktur nauczania;
- to standaryzacja ram i norm zapewniania jakości, przyznawania środków/grantów badawczych, zatrudniania nauczycieli z zagranicy, ramy kompetencyjne kształcenia (Zintegrowany System Kompetencji, *The Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area*, EURAXESS);
- to uznawanie świadectw i kwalifikacji z państw UE oraz pomiędzy sektorami kształcenia, uznawanie okresów nauki w kraju i poza nimi, kumulacja nabywanych kwalifikacji i ECTS;

- to rozwijanie analogicznych kwalifikacji osób uczących się, np. w zakresie cyfryzacji i ekologii, przedsiębiorczości akademickiej, własności intelektualnej, przy spadku znaczenia specyficznie narodowych komponentów wiedzy;
- to organizowanie i finansowanie programów wymiany (np. Erasmus+, CEEPUS, Uniwersytety Europejskie), wsparcia dla zróżnicowanych grup (uczących), nauczycieli i pracowników instytucji edukacyjnych czy dla środowisk społecznych (np. Romów);
- to profesjonalizacja pracowników administracyjnych szkół i liderów edukacyjnych, rozwój placówek edukacyjnych w formule instytucji wiedzy i uczących się;
- to podleganie temu samemu oddziaływaniu polityk unijnych, instrumentów finansowych, narzędzi zarządzania (Horyzont, polityki regionalne, Europejski Fundusz Społeczny), tym samym rozwiązaniom dotyczącym monitoringu i sprawozdawczości oraz przenoszenie dobrych praktyk (OMK, Europejski Semestr);
- to wiązanie edukacji i badań naukowych z rynkiem pracy, oddziaływanie na innowacyjność i konkurencyjność UE, np.: śledzenie losów zawodowych absolwentów, upraktycznianie nauczania, włączanie wewnętrznych i zewnętrznych interesariuszy, studia dualne, kształcenie ustawiczne.

Teza trzecia sugeruje, że procesy globalne i europejskie wymuszają zmianę modelu i roli instytucji edukacyjnych oraz naukowych tak, aby kształcenie było zorientowane na: adaptowalność do procesów społecznych, zatrudnialność, integrację społeczną. Tym samym struktury i środowisko szkół powinny odzwierciedlać obraz społeczny, jego cele i wartości demokratyczne czy wielokulturowość. Dzisiejsza szkoła i uczelnia powinny przygotowywać ludzi do podjęcia i wykonywania ról społecznych w sposób odpowiedzialny, do płynnego wejścia w zatrudnienie oraz do praktykowania zawodu. Kreatywności w przestrzeni społecznej odpowiada postulat przedsiębiorczości na rynku pracy i w gospodarce przy wykorzystaniu całego bagażu kompetencji z zakresów: wiedzy, umiejętności i postaw społecznych. Społeczna odpowiedzialność instytucji edukacyjnych wyraża się w przekazywaniu wiedzy i rozwijaniu badań naukowych społecznie użytecznych i dobrej jakości, zaś one same powinny być nowoczesnymi instytucjami wiedzy i uczącymi się. W tym celu w UE od szeregu lat profesjonalizuje się zarządzanie wiedzą i kapitałem ludzkim, śledzi się i analizuje potrzeby edukacyjne uczniów i osób dorosłych, specyfikę kwalifikacji oczekiwanych przez pracodawców. Od uczelni oczekuje się podążania za losami zawodowymi absolwentów oraz za „cyklem życia wiedzy naukowej”, a także by one kształciły i prowadziły badania naukowe przy wsparciu interesariuszy i na podstawie społecznej diagnozy [Szewior, 2022: 34–37].

Teza czwarta uznaje Europejski Obszar Edukacji (budowany do 2025 roku) za cel i zakładany rezultat polityk publicznych, szczególnie UE i państw

narodowych. Ma on pełnić rolę wyodrębnionego i spójnego rynku wewnętrznego UE, obejmując:

- Europejski Obszar Szkolnictwa Wyższego – EHEA (European Higher Education Area);
- Europejski Obszar Badawczy – ERA (European Research Area; *A Pact for research and innovation...*);
- Europejskie Forum Strategii ds. Infrastruktur Badawczych – ESFRI (European Strategy Forum on Research Infrastructures);
- zapewnianie jakości na poziomach unijnym i narodowym [*The European Association...; EQAVET...*]²;
- kształcenie zawodowe (*vocational education and training*, VET);
- kształcenie ustawiczne (*adult learning*).

Cel perspektywiczny utworzenia EEA w zasadzie sprowadza się do oddziaływania społecznego, gdyż określono go jako: współpracę w dziedzinie kształcenia i szkolenia oraz wspieranie dalszego rozwijania tychże systemów w państwach członkowskich. Dąży się ponadto do zapewnienia wszystkim obywatelom spełnienia w wymiarze osobistym, społecznym i zawodowym, w tym poprzez promowanie: wartości demokratycznych, równości, spójności społecznej, aktywnego obywatelstwa i dialogu międzykulturowego. Inne unijne atrybuty typowe dla przestrzeni społeczno-kulturowej można odnaleźć w zrównoważonym dobrobycie gospodarczym, transformacji ekologicznej i cyfrowej oraz w poprawie szans na zatrudnienie. EEA ma stanowić ponadto przestrzeń łatwej i transgranicznej współpracy i komunikacji w ramach różnych dziedzin i kultur.

Kształceniu i szkoleniu w Europie – w myśl EEA [*Rezolucja...*, 2021] – przypisano cele, aby społeczeństwo i gospodarka stały się bardziej spójne, włączające, cyfrowe, zrównoważone, ekologiczne i odporne. W takich warunkach obywatele mogliby osiągnąć samorealizację i dobrostan, byłiby w stanie dostosowywać się do zmieniającego się rynku pracy i funkcjonować na nim z sukcesem, a także angażować się w aktywne i odpowiedzialne obywatelstwo. EEA ma umożliwić kontynuowanie nauki na różnych etapach życia, automatycznie uznawać kwalifikacje i efekty uczenia się, poszukiwanie zatrudnienia w całej UE. Dla osiągnięcia tychże zamiarów konieczna jest współpraca państw członkowskich i różnych grup interesariuszy, gdyż tylko w ten sposób udaje się urzeczywistnić wysokiej jakości, innowacyjne i włączające kształcenie i szkolenie, zapewniać transfer wiedzy i rozwijać *citizen and knowledge-based societies*.

Teza piąta, odnosząc się do europeizacji wyzwań i obszarów działania, podpowiada, że dokonuje się ona w sześciu kluczowych zakresach, a są nimi:

- poprawa jakości i równiejszy dostęp do kształcenia i szkoleń;
- kadra nauczycielska i kierownicza szkół;

---

² W Europie instytucją o charakterze dachowym dla zapewniania jakości jest ENQA – Europejskie Stowarzyszenie na rzecz Zapewnienia Jakości w Szkolnictwie Wyższym, natomiast na poziomie kształcenia zawodowego rozwija się inicjatywa EQAVET – Europejskie ramy zapewniania jakości w kształceniu i szkoleniu zawodowym.

- edukacja cyfrowa;
- edukacja ekologiczna;
- współpraca międzynarodowa;
- ramy i standardy – kompetencje kluczowe,
- czemu odpowiadają główne: kwestie, szczeble³, struktury i procesy [*Strategic Framework; Working groups of the EEA...*]⁴.

Europeizacja struktur i zadań instytucji badawczo-edukacyjnych w postaci Europejskiego Obszaru Edukacji (teza szósta) ma za cel – szczególnie poprzez ERA, EHEA i ESFRI – tworzenie spójnego i jednolitego „wewnętrznego” rynku badań, przepływu wiedzy, naukowców, studentów i technologii. Zacieśnienie relacji pomiędzy sektorami poprawia konkurencję, alokację zasobów, modernizuje infrastrukturę, zaś sama cyrkulacja wiedzy uchodzi za piątą wolność EU. ERA i ESFRI skupiają się na promocji badań i rozwoju oraz na kooperacji i integrowaniu systemów badań i instytucji naukowych. W oddziaływaniu ERA chodzi o stworzenie ram wsparcia dla urzeczywistniania strategii inteligentnej specjalizacji. W takim podziale ról zadaniem uczelni jest orientowanie się na standardy uprawiania nauki i kształcenia (ENQA) oraz na integrowanie z celami rozwojowymi UE (polityka regionalna, unia innowacji, rozwój zrównoważony, Horyzont, procesy modernizacyjne).

Unijne metody realizacji polityki edukacyjnej obejmują szereg inicjatyw, szczególnie odnoszących się do wypracowywania, finansowania, współrealizacji i ewaluacji strategii i projektów, do stwarzania ram rozwoju instytucji i zasobów ludzkich. Unia Europejska pomaga w zinstytucjonalizowaniu poprzez kreowanie procedur, rozwijanie platform i sieci, narzędzi polityk sektorowych. W ostatnim okresie na znaczeniu zyskały: koordynacja i popularyzacja wiedzy oraz transfer i komercjalizacja wyników badań naukowych. W propagowane formy partnerstw publicznych i prywatnych włącza się podmioty narodowe, między państwowe i instytucje unijne.

Obok ERA, EHEA, ESFRI rozwijają się (teza siódma) otwarte przestrzenie edukacyjne, badawcze i komunikacji naukowej koncentrujące się na: badaniach, dostępie, bazach danych, wiedzy, metodologii, edukacji, ewaluacji, nauczaniu, innowacjach, infrastrukturze. Wszystkie łącznie wzmacniają i są pochodną procesów globalnych/europeizacji, służą budowaniu społeczeństwa otwartego i innowacyjnej gospodarki. Odnosząc się do przestrzeni akademickiej, należy dostrzegać w nich przejaw nowego podejścia do nauki i jej relacji względem otoczenia społeczno-gospodarczego. Otwartość systemów oraz powszechna cyfryzacja pozwalają integrować ośrodki akademickie i badaczy. Ich zadaniem jest również poprawa transparentności, lepsza dostępność do zasobów

---

³ Szczeble szkolnictwa: wczesna edukacja i opieka nad dzieckiem, edukacja szkolna, szkolnictwo wyższe, kształcenie i szkolenie zawodowe, edukacja dorosłych.

⁴ Za kluczowe uznaje się: ramy strategiczne i grupy robocze ds. strategicznych ram EEA, europejski semestr, monitor kształcenia i szkolenia, zasoby, materiały i narzędzia edukacyjne oraz finansowanie – źródła, programy ramowe.

wiedzy i metodologii badań naukowych. W ten sposób optymalizuje się praktykę badawczą i poprawia jej efektywność, a w konsekwencji doskonalą dydaktykę akademicką i niższego szczebla systemu edukacji [Szewior, 2021: 55–76].

Podsumowanie

Uwzględniając kontekst polityki publicznej, wypada stwierdzić, że w sferze edukacji:

1. Wybory programowe UE (*policy choices*) oznaczają zorientowanie na realizację dwóch rodzajów celów, po pierwsze – społeczno-politycznych i gospodarczych, zewnętrznych wobec systemu edukacji, ale determinujących jego wygląd i funkcjonalność, zaś po drugie – *sensu stricto* edukacyjnych, ale zorientowanych nie tyle na treści kształcenia, co na przemyślenie wartości (ludzkich, obywatelskich), wyższe standardy kształcenia i badań naukowych, na lansowanie postaw i zachowań społecznych (ekologizm, genderyzm), na rozwijanie kompetencji społecznych, edukacyjnych i zawodowych.
2. Realizacja programów publicznych UE (*policy output*) następuje poprzez aparat technokratyczny i administracyjny UE i państw członkowskich, instytucje społeczeństwa obywatelskiego (NGO-sy), ekosystem wiedzy i gospodarczo-finansowy. UE w i poprzez kształcenie oraz badania naukowe realizuje własne cele polityczne (odporność, bezpieczeństwo, konkurencyjność sektorową i regionalną) oraz strategie rozwojowe, w tym korespondujące z celami milenijnymi (ONZ i SDGs). Unia instytucjonalizuje politykę, kreując podmioty i modele (współ)działania (np. infrastrukturalne, mobilnościowe), linie finansowania, rozwija narzędzia: zarządzania, kontroli i nadzoru oraz projakościowej promocji (za pomocą ESG, agencji akredytacyjnych, systemów jakości).
3. Rezultaty działań publicznych i ich wpływ na otoczenie (*policy impact*) powinny się zaznaczać poprzez stwarzanie warunków rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, gospodarki zrównoważonej i poprawy jakości życia.

Powyższe ustalenia bezwzględnie dowodzą posiadania przez UE polityki edukacyjnej, przy czym jej rozwój będzie określany w największym stopniu przez procesy zachodzące poza nią, tj. przekształcenia instytucjonalne UE (np. federalizacja). Ich skutkiem będzie centralizacja, monopolizacja działań i struktur, presja polityczna czy wręcz ideologizacja. Drugim motorem rozwoju pozostaną przemiany społeczno-kulturowe oraz polityczne, łącznie wyznaczając standardy i zakresy: badań, nauczania, finansowania B+R. Ostatni składnik będzie zawarty w relacjach pomiędzy społeczeństwem i gospodarką oraz techniką; w tym przypadku priorytetem powinno być utrzymywanie społeczeństwa wolnym i obywatelskim, by szkolnictwo (wyższe) mogło realizować swe historycznie ukształtowane kulturowe i społeczne role.

Bibliografia

Dokumenty

- A Pact for research and innovation in Europe*, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/fc3f272b-a349-11ec-83e1-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-252958029> [dostęp: 3.04.2023].
- About the European Education Area*, <https://education.ec.europa.eu/about-eea> [dostęp: 4.04.2023].
- Education levels*, <https://education.ec.europa.eu/education-levels> [dostęp: 23.05.2023].
- EQAVET – Europejskie ramy zapewniania jakości w kształceniu i szkoleniu zawodowym*, <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1536&langId=pl> [dostęp: 23.02.2023].
- European Research Area (ERA)*, https://research-and-innovation.ec.europa.eu/strategy/strategy-2020-2024/our-digital-future/european-research-area_en [dostęp: 5.05.2023].
- The European Pillar of Social Rights in 20 principles*, <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1606&langId=en> [dostęp: 25.04.2024].
- Higher education*, <https://education.ec.europa.eu/education-levels/higher-education> [dostęp: 11.02.2023].
- Improving quality and equity – initiatives*, <https://education.ec.europa.eu/focus-topics/improving-quality/about-improving-quality> [dostęp: 10.01.2023].
- Inclusive and connected higher education*, <https://education.ec.europa.eu/education-levels/higher-education/inclusive-and-connected-higher-education> [dostęp: 8.04.2023].
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów dotyczący odnowionego programu UE dla szkolnictwa wyższego {SWD(2017) 164 final}*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017DC0247> [dostęp: 8.02.2023].
- Progress towards the achievement of the European Education Area Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions (2022)*, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/a5ef3055-66f5-11ed-b14f-01aa75ed71a1/language-en> [dostęp: 25.01.2024].
- Rezolucja Rady w sprawie strategicznych ram europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia na rzecz europejskiego obszaru edukacji i w szerszej perspektywie (2021–2030). (2021/C 66/01)*, [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021G0226\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021G0226(01)) [dostęp: 13.04.2023].
- Strategic Framework*, <https://education.ec.europa.eu/about-eea/strategic-framework> [dostęp: 25.11.2023].
- The European Association for Quality Assurance in Higher Education*, <https://www.enqa.eu> [dostęp: 12.03.2023].
- Towards Equity and Inclusion in Higher Education in Europe*, European Education and Culture Executive Agency (2022), <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/publications/towards-equity-and-inclusion-higher-education-europe> [dostęp: 25.01.2024].
- Working groups of the EEA strategic framework*, <https://education.ec.europa.eu/about-eea/working-groups> [dostęp: 25.01.2024].
- Zalecenie Rady z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie promowania wspólnych wartości, edukacji włączającej i europejskiego wymiaru nauczania. (2018/C 195/01)*, [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0607\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0607(01)) [dostęp: 5.12.2022].

Opracowania

Antoszewski A., Herbut R. (red.) (2004), *Leksykon politologii*, Atla 2, Wrocław.

Szewior K. (2021), *Uniwersytet (w) sieci. Studia przypadków*, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa.

Szewior K. (2022), *Konteksty relacji uniwersytetów z otoczeniem społecznym*, „Forum Akademickie”, 6, 34–37.